

Nr 809

Av fru Sjövall, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, angående utrikesförvaltningens organisation och personalbehov m. m.

(Lika lydande med motion nr 655 i Första kammaren)

I proposition nr 75 år 1963 framhåller utrikesministern den förändring en modern utrikesförvaltning ställts inför framför allt genom den intensifiering på alla områden som de internationella förbindelserna genomgått men också på grund av att karaktären av arbetsuppgifterna förskjutits och förnyats.

Den översyn som gjorts av utrikesförvaltningens verksamhet i dess helhet har därför även lett fram till bl. a. en rad olika lönemässiga, personalvårdande och utbildningsmässiga förslag.

Översynen har dock icke kommit att omfatta den nyaste grenen av vår internationella hjälpverksamhet, den i statlig regi genomförda bilaterala u-hjälpen. Frågan är om icke de experter vi sänder ut till u-länderna i lika mån tjänstgör som "ambassadörer" för Sverige som vi traditionellt ansett att medlemmar av diplomatiska kåren gör på sina olika poster.

Att de ofta har lika krävande arbetsuppgifter, att de ofta har samma typ av problem för barnens utbildning etc. som diplomatiska kåren har är omvittnat.

Fråga är om icke redan nu deras status borde omprövas och om icke de borde i alla avseenden erhålla samma stöd och förmåner som den diplomatiska kårens olika funktionärer får.

Redan nu föreliggande proposition ger möjlighet att beakta detta genom vidgning av vissa förslag; andra är av sådan art att de kräver utredning.

Med utomordentlig tillfredsställelse har samtliga instanser hälsat förslaget om inrättandet av en särskild tjänst som inspektör inom UD. Denne skall kontinuerligt följa utvecklingen av löner och levnadskostnader på stationeringsorterna, handha ärenden rörande sjukvård och pensioner samt bereda de enskilda befattningshavarna i utlandet ökad möjlighet att för hemmainstanserna klargöra sina problem och vinna gehör för sina önskemål, allt detta bl. a. genom att företaga inspektionsresor. Önskemål är redan nu framförda från remissinstanser om inrättande av ytterligare en konsulenttjänst för kontorskarriärens personal och en för övrig personal.

För de svenskar som arbetar vid bilaterala tekniska biståndsprojekt finns ingen motsvarande personalvård inom NIB, ej heller har för denna yrkesmässigt starkt oenhetliga och geografiskt splittrade grupp svenska fack-

liga organ hittills kunnat lösa problematiken hur de skulle företräda dessa utomlands arbetande svenskar. De saknar m.a.o. varje talesman för sina olika, berättigade anspråk.

De utgör en liten grupp jämförd med UD:s utlandsstyrka, om man endast räknar med dem som är anställda vid i statlig regi skötta u-hjälpsprojekt och för vilka problemet antagligen är mest brännande eftersom ingen ideell organisation finns bakom dem. Det är därför osannolikt att de nu skulle kunna sysselsätta en personalkonsulent på heltid; däremot torde det icke vara någon svårighet för den tjänsteman som UD nu erhåller att även beakta problem för u-hjälpsexperterna på hemmaplan resp. att vid sina inspektionsresor även besöka dessa experter. Jag föreslår därför att denne inspektör även får i uppdrag att hjälpa biståndsexperterna med uppgifter motsvarande dem som han skall handlägga för UD:s utrikestjänstemän.

I propositionen diskuteras även olika utbildningsproblem för olika kategorier av tjänstemän såväl som för deras fruar. Även planer på aspirantutbildning framläggs men skall överarbetas ytterligare innan definitivt beslut fattas härom. Uppläggningsen av denna aspirantutbildning skall emellertid göras så, att den både tillgodoser rekryteringsbehovet inom UD samt även näringslivets olika krav på rätt likartat utbildad personal för dess utländska verksamhet.

Olika löneförmåner i samband med aspirantutbildning, ev. senare parallelltjänstgöring m. m. skall också bli föremål för fortsatt utredning.

I samband med den definitiva utformningen av kursplaner m.m. för aspirantutbildningen borde även NIB:s likartade behov av utbildning av vissa experter beaktas, kanske framför allt därför att det råder brist på lärarkrafter inom de speciella områden det gäller. Dessutom utsuddas genom utvecklingen skillnaden i krav när det gäller allmänt kulturellt kunnande och språkkunskaper mellan en modern diplomat, en modern företrädare för näringslivet å dess utlandsposter och en modern expert. Jag föreslår därför att, vid den fortsatta bearbetning som skall ske av hithörande utbildningsfrågor och olika löneproblem, likartade problem för NIB:s experter också utredes samt att möjligheterna till ev. samordning beaktas i största möjliga omfattning.

Propositionen upptar även förslag om behovsprövad utlandslön, olika barnbidrag samt representationsutgifter. "Hardship posts" på orter med påfrestande tjänstgöringsförhållanden medför speciella förmåner, extra schablon tillägg, rätt till semester i Sverige årligen mot vartannat år m. m. En viss del av generella lönehöjningar i Sverige skall få slå igenom i utlandslönerna. Fortsatt utredning föreslås om dessa och en del andra problem.

Barnbidragen föreslås utgå i tre former. Olika regler skall tillämpas för att de ej skall urholkas av prisstegringar, kursförändringar m.m. i resp.

främmande land. Grundbidragen skall vara oberoende av barnets ålder.

Barnbidrag utgår nu med 1 000 kr. för ett och 750 kr. för varje ytterligare barn under tio år samt med 3 000 kr. för varje barn som fyllt tio år.

Barnbidrag må nu höjas enligt särskilt beslut av Kungl. Maj:t i vissa fall. Exempelvis må barnbidrag utgå med högre belopp än 3 000 kr. per år vid genomgång av svensk internatskola. Vissa resebidrag utgår också för barnen. Förändrade grunder skall nu tillämpas vid beräkningen av dessa bidrag — se propositionen.

Det intressanta i detta sammanhang är normerna samt beloppens storlek. En expert anställd inom u-hjälpen erhåller i jämförelse med utrikestjänstemän endast en typ av bidrag, 1 000 kr. per år för varje barn under tolv år samt 2 000 kr. för varje barn över tolv år. Denna summa omfattar två av de barnbidrag utrikestjänstemännen nu skall erhålla, både barnbidrag och studiebidrag. Reglerna för resebidrag för barnen till föräldrarna resp. för föräldrar (och ev. barn) vid semesterresa hem till Sverige kommer också att bli oförmånligare om ej motsvarande nya regler tillämpas för dem som för utrikestjänstemännen. De äger nu rätt till hemresa vartannat år; samtliga av dem torde vara placerade på "hardship posts" och därmed enligt nu framlagt förslag egentligen berättigade till årlig semester.

En av de dominerande svårigheterna att rekrytera experter torde ligga för experten, på karriärmöjligheterna när han återvänder, för hans barn, på utbildningsplanet. NIB-experten måste tillerkännas samma rätt som UD-mannen att själv få avgöra om hans barn skall vistas med honom och hustrun i det främmande landet eller om de skall bli kvar i Sverige och här placeras i internatskola. Kostnaderna för den senare utbildningen vilar nu på experten, ej som för UD-mannen med hans högre barnstudiebidrag på samhället.

Experter liksom UD-tjänstemän vilka i framtiden placeras i u-länder med bristfälliga inhemska skolresurser måste säkerligen ofta lita till dyra amerikanska skolor, ett problem som icke tillräckligt beaktas ens för UD-tjänstemännen enligt propositionens förslag. Många människor drar sig för utlandstjänst eller för fortsatt sådan därför att deras barn förlorar realitet vid skolgång utomlands mer än de själva; deras slutgiltiga karriärmöjligheter kan allvarligt stäckas genom mångårig utlandsvistelse. Den föreslagna brevscoleutbildningen torde endast vara en skenlösning; barnet måste ha uppnått relativt hög ålder och mogenhetsgrad samt ha hög begåvning och hög uthållighet för att kunna genomföra studier per korrespondens, ev. isolerat från andra barn utomlands. Korrespondenskurser förutsätter säkerligen också hög medverkan från någon av föräldrarna.

Kostnaderna för utbildning utomlands av barn i skolåldern bör säkerligen utredas ytterligare och hänsyn tagas till exempelvis realkostnaderna vid amerikanska skolor, om sådana måste anlitas.

Reglerna för rätten att placera barn i tredje land måste säkerligen också vidgas; särskilt kommer detta att gälla för UD-tjänstemän i nya stater liksom det redan visat sig gälla för experterna — sålunda har t. ex. en expert varit placerad på Ceylon medan hans barn gått i skola i Indien.

Samma problem som finns i svenska familjer måste finnas för experter och UD-tjänstemän att barn t. ex. kan ha olika nervös läggning, ha olika behov av — relativ — närhet till föräldrar m. m. Genom rätt att i vidgad omfattning placera barn i tredje land för skolgång kanske en del sådana problem kan finna sin gynnsammaste lösning. Samtliga dylika särkrav förutsättes ju bli prövade av Kungl. Maj:t.

Ytterligare utredning och ev. liberalare regler behövs alltså redan för UD-tjänstemännen.

Principiellt viktigare är att experterna icke får placeras i så avsevärt ogynnsammare situation än UD-tjänstemännen främst när det gäller barnstödet men även när det gäller grunderna för löneberäkningar, semesterförmåner m.m.

Jag föreslår därför att utrikesförvaltningens lönenämnd även upptar experternas problem till utredning; detta gäller även rätt till representation, dess omfattning, regler för dess tillämpning m.m. — NIB-experterna äger nu inga representationsanslag, de kan t. ex. ej köpa tullfri sprit m. m. Realkostnaderna för representation, även i mycket ringa omfattning, har därför blivit höga för experterna — spritpriserna ligger i u-länderna ofta mycket högt.

I detta sammanhang förtjänar ock påpekas att i undantagsfall äger utrikestjänsteman medtaga en tjänare och få vederbörandes resa betald; dock äger denna tjänare icke rätt att få bidrag för semesterresa hem till Sverige. Denna sista rätt av det gamla överklassamhället bör borttagas!

Samma rätt bör tillkomma en sådan tjänare som övriga utrikestjänstemän; samma rätt bör ock tillkomma en expert att i undantagsfall efter särskild prövning av omständigheterna få medtaga en tjänare.

Sammanfattande hemställer jag,

att riksdagen vid behandling av propositionen måtte uttala att inspektören vid personalvårdsbyrån jämväl måtte erhålla skyldighet att under sitt arbete beakta de problem experter anställda vid bilaterala u-hjälpsprojekt i statlig regi kan komma att vilja hänvisa till honom,

att vid den fortsatta utredningen om utbildningsfrågor för all utrikes personal även samordningsproblem för experter inom u-hjälpen beaktas,

att utrikesförvaltningens lönenämnd under sitt fortsatta utredningsarbete även erhåller i uppdrag att utreda lönevillkor, barnbidrag, representationsbidrag m. m. för experterna inom u-hjälpen, samt

att tjänstepersonal som erhåller statligt resebidrag för att tillträda tjänst

hos utrikestjänsteman jämväl erhåller rätt till resebidrag för semesterresa till Sverige enligt grunder som gäller för likartad annan personal.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställes,
att riksdagen vid behandling av proposition nr 75 angående utrikesförvaltningens organisation och personalbehov måtte beakta vad i motionen anförts.

Stockholm den 2 april 1963

Elisabet Sjövall